

УДК 811.111'373.49

DOI <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-12>

Анна ПОГОРІЛА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри практики англійської мови, Навчально-наукового інституту іноземних мов Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, 82100

ORCID: 0000-0002-4342-8942

Бібліографічний опис статті: Погоріла, А. (2021). Способи творення та функції евфемізмів англійської мови. *Актуальні питання іноземної філології*, 15, 86–90, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-12>

СПОСОБИ ТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ЕВФЕМІЗМІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Розвідка присвячена дослідженню евфемізмів англійської мови. Висвітлено основні підходи до визначення поняття евфемізм у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі сьогодення та минулого. Визначено різні підходи до класифікації евфемізмів вітчизняними та зарубіжними лінгвістами. **Мета роботи** полягає у визначенні словотвірних та функціональних особливостей евфемізмів. **Методологія** розвідки здійснена шляхом використання логічного методу аналізу наукових джерел; описового методу, а також дефініційного та контекстуального аналізу. **Наукова новизна** полягає у детермінації мовних засобів, що служать для творення евфемізмів. Встановлено важливість соціального аспекту даної проблематики, евфемізми функціонують і в молодіжному мовленні, так і в політичному, медійному, релігійному та інших сферах соціального спілкування. Розглянуто наявні дефініції поняття евфемізм та виявлено відсутність загальноприйнятого визначення терміну у лінгвістиці. Матеріал дослідження опрацьовано з інтернет ресурсів. З'ясовано, що евфемізми класифікуються за ступенем закріплення в системі мови, за територією розповсюдження та за часовою ознакою. Класифікація евфемізмів базується на основі функціонально-прагматичному, дистрибутивному та лексико-семантичному принципах. Основними функціями евфемізмів є вуалітивна, кооперуюча, превентивна, риторична, елевативна, конспіративна та дистортивна. **Висновки** названо шляхи творення евфемізмів, що відбуваються на різних рівнях мови: лексичному, семантичному, фонетичному, словотвірному і стилістичному. В основі творення евфемізмів лежать когнітивні процеси та міжконцептуальні зв'язки, завдяки яким здійснюється розуміння евфемізмів у сучасній англійській мові. Евфемізми як засоби толерантного та пом'якшувального висловлювання потребують ґрунтовного та детального дослідження та аналізу.

Ключові слова: евфемізм, евфемізація, лінгвістика, функції, характеристики.

Anna POHORILA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Education, Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko, 24, Ivan Franko str., Drohobych, Ukraine, 82100

ORCID: 0000-0002-4342-8942

To cite this article: Pohorila, A. (2021). Spособy tvorennya ta funkciji evfemizmv anglijskoji movy [Ways of formation of neologisms and their functions in the English language]. *Current Issues of Foreign Philology*, 15, 86–90, doi: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2021-15-12>

WAYS OF FORMATION OF NEOLOGISMS AND THEIR FUNCTIONS IN THE ENGLISH LANGUAGE

The article is devoted to the investigation of euphemisms functioning in the English language. The scientific investigations of the past and present presented by Ukrainian as well as foreign researches have been thoroughly analyzed concerning the main approaches to the definition of the notion euphemism. Many approaches as to the classification of euphemisms have been singled out while conducting the scientific research. The aim of the article is to define the main word building and functional peculiarities of euphemisms. The following methods have been used while conducting the research: the method of logical analysis of the scientific research, the descriptive method, the method of definition and content analysis. The scientific novelty has been proved by presenting the determination of the speech means that serve to create euphemisms. The area of neologism functioning is vast. They are widely used by the youth and adults alike (there is even

gender distinction that requires further investigation as the problem has not been revealed properly), by ordinary people and politicians alike, by the media and clergy people and others. There is still no clear definition of the notion euphemism accepted worldwide by the scientists. Due to the thorough analysis of the scientific resources the following conclusion has been made: euphemisms are classified according to 1) the level of their usage in the language system; 2) the area of their usage; 3) time usage. The classification of euphemisms is based upon the principals such as: functional-pragmatical, distributive and lexical-semantic. The main functions of euphemisms are as follows: hiding, cooperative, preventive, rhetorical, elevating, conspiracy and distortive. The basic ways of the formation of neologisms have been singled out and they take place on different language levels: lexical, semantic, phonetic, word-building and stylistic. The cognitive processes and interconnectional relations are the key elements of the formation of neologisms; with the help of the latter ones the understanding of euphemism is possible in the modern English language. Still, euphemisms as means of tolerant and mild expression of speech should be investigated in a proper way.

Key words: *euphemism, formation of euphemisms, linguistics, functions, features.*

Мова людства є динамічною системою, що постійно розвивається. Мінлива структура мови зумовлена лексичними, семантичними, граматичними, комунікативними змінами, що відбуваються в межах її лексико-семантичної системи. Зміни у лексичній структурі мови відбуваються постійно, мова, як живий організм адаптується до вимог часу, трансформаційних змін, що відбуваються на певному історичному етапі розвитку людства, а, тому зміни лексичного складу мови є одним із найактуальніших напрямків дослідження мовознавців. Для лінгвістів завжди нагальним є дослідження шляхів збагачення лексичної системи мови та джерел, що сприяють зростанню її словникового запасу, що і окреслює **актуальність дослідження**. Невід'ємною частиною лексичного складу мови є евфемізми, які відображають мовленнєві явища в лінгвістичному та історичному розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що евфемізми були і є предметом дослідження багатьох науковців, серед них когорта вітчизняних Н. Борисенко, В. Великорода, К. Кантур, М. Мілева окреслили семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів англійської мови. М. Ткачівська здійснює порівняльний аналіз використання евфемізмів в українській та німецьких мовах.

Предметом дослідження М. Постатнік є евфемізми німецької мови, а саме – причини їхнього виникнення, особливості вживання та перекладу на українську мову.

У зарубіжній лінгвістиці відсутнє одностайне окреслення визначення поняття «евфемізм». К.Баррідж визначає евфемізм як «альтернативну заміну до вислову, що не підходить в певній ситуації, з метою уникнення можливого непорозуміння: як мовця, так і будь якої третьої сторони» (Burrige, 1996, pp. 42).

Е. Патрідж стверджував, що евфемізми використовуються з метою усунення неприємного враження на слухача чи можливих негативних наслідків для мовця і створення позитивного враження (Partridge, 1964, pp. 110).

Питання евфемізації є полем дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, проте воно залишається проблематичним та недостатньо дослідженим через відсутність єдиного визначення поняття «евфемізм», загальноприйнятої класифікації евфемізмів та окреслених їхніх функцій.

Метою дослідження є виявлення прагматичних аспектів творення евфемізмів шляхом аналізу їхніх функціональних характеристик.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасні лінгвісти вважають евфемізми одиницями вторинної номінації, які мають позитивне значення і, використовуються для заміни найменувань, практичне застосування яких з позиції соціального та психологічного використання є небажаним.

В. Великорода (Velykoroda, 2007) розглядає евфемізми як одиниці вторинної номінації з відносно позитивною конотацією, що використовуються для заміни прямих найменувань, вживання яких із соціально чи психологічно зумовлених причин вважається небажаним. Мовознавиця зазначає, що сучасні евфемізми сфер реклами, політики, медицини тощо не обов'язково є заміниками грубого чи образливого слова, денотат не у всіх випадках різко негативний, а спектр причин вживання мовцями сучасних евфемізмів різноманітніший, аніж вважалося раніше. Вибір саме такого трактування евфемізму зумовлений тим, що евфемізм у політичному дискурсі застосовується не тільки з етичних міркувань, ввічливості чи причин табу, а й служить засобом завуалювання небажаних явищ чи дій із точки зору політики.

Зарубіжна дослідниця Р. Рада, у своїх наукових розвідках стверджує, що «евфемізм – це соціально зумовлена форма висловлювання, яка пом'якшуюче формулює аморально сприйнятий аспект слова чи поняття» (Rada, 2001, pp. 65). Словник української мови тлумачить евфемізм як «слово чи вираз, яким замінюють у мові грубе, непристойне, з неприємним емоціональним забарвленням слово; заміна грубих, непристойних, неприємних і т. ін. слів іншими словами» (Slovník, 1971, pp. 45). І. Мілева у своєму дослідженні стверджує, що головна функція евфемізмів – функція ввічливості, сутність якої полягає в уникненні неграмотних і некультурних слів (Miljeva, 2005, pp. 135).

Евфемізми можуть видаватись висловлюваннями, які звучать необразливо або альтернативно, через те, що мовець надає перевагу завуальовати неприємне висловлювання.

Аналіз наукових джерел дозволяє стверджувати, що евфемізми становлять складне та багатогранне мовне явище, яке має три взаємопов'язаних аспекти: соціальний, психологічний та лінгвістичний. Дослідники евфемізмів умовно поділяють їх на такі групи: терміни; расова національна приналежність; вік; релігія; соціальне і фінансове положення; професії, політична та медійна сфера.

Проведений аналіз наукової літератури, дозволяє виділити головну функцію евфемізмів – приховування чи завуальовування явища, що в суспільній свідомості має негативну оцінку, тим самим пом'якшити або зашифрувати заборонені чи табуйовані слова, що зумовлюється соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками. Лінгвістичний аналіз евфемізмів дозволяє поділити їх на евфемізми значення та евфемізми форми. Структурно-семантичний аналіз евфемізмів уможливило окреслення особливостей евфемізмів на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях мови.

Евфемізми мають значний маніпулятивний потенціал, який зумовлений наступними факторами:

- евфемізми приховують справжню сутність явища за рахунок створення нейтральної чи позитивної конотації;

- реципієнт зазвичай не встигає виділити евфемізми з контексту та осмислити їх, оскільки інформаційний потік під час про-

мов політиків ускладнює та призупиняє його об'єктивну оцінку;

- для того, щоб присвоїти слову статус евфемізму, необхідно зрозуміти, який саме референт прихований за цим словом; якщо адресат через певні причини не може зробити це, то евфемізм так і залишиться нерозпізнаним;

- незначна частина реципієнтів знайома з явищем евфемії (філологи, журналісти) (Postatnik, 2015, pp. 14–15).

Х. Роусон розділяє евфемізми на 2 великі групи: позитивні та негативні. Позитивні примножують і перебільшують якості предмета, при цьому об'єкт евфемізації стає більш благородним і значимим, ніж він є насправді. Негативні евфемізми навпаки применшують якості об'єкта евфемізації, вони є захисними за своєю природою (захищають людей від називання предметів, які вони не бажають згадувати). До цієї групи відносяться давні евфемізми, які виникли замість табу для називання імен богів та надприродних сил, імен померлих (Rowson, 2002, pp. 13).

Ще один критерій для класифікації евфемізмів – критерій свідомого (несвідомого) використання. З урахуванням цього критерію, Х. Роусон розділяє евфемізми на несвідомі та свідомі. Несвідомі евфемізми – це слова, які розвивались як евфемізми, але їх етимологія в даний період часу не усвідомлюється носіями мови. Свідомі евфемізми використовуються носіями мови з певною метою, наприклад, не образити співбесідника, не поставити його в незручне становище (Rowson, 2002, pp. 3).

Проведений аналіз евфемізмів, що зазначаються у словниках евфемізмів, використовуються у засобах масової інформації, політичному дискурсі та художній літературі, дає змогу поділити їх на такі функціонально-прагматичні групи:

- загальноживані евфемізми, слова-табу, що набули широкого використання у суспільстві, про які відкрито не говорять (the Almighty, the Eternal (Бог), Eastern substances, E (наркотики));

- політичні евфемізми – первинною мотивацією створення яких є ввічливість з метою уникнення дискримінації чи образливого ставлення до співрозмовника (inconvenienced, otherly abled (інвалід), mailperson (листоноша), sanitation engineer (сміттяр));

– арготичні евфемізми, використання табуйованих слів в межах певної групи, відбувається прагматичний вплив на слухача та неможливість порозуміння за межами групи (therapeutic misadventure, diagnostic misadventure of the highest magnitude (смерть)).

Творення евфемізмів відбувається на різних мовних рівнях, а саме: лексичному, семантичному, фонетичному, словотвірному, стилістичному. Саме тому існує така велика кількість способів творення евфемізмів. Однією з перших перелік способів евфемізації запропонувала Ж. Варбот виділивши заміну за допомогою запозичення, описового виразу, визначення, узагальнювальної назви, займенника тощо. Шість способів творення евфемістичних заміників виділяє О. Тараненко: а) перифрази; б) утворення слів з іншою мотивацією, іншою внутрішньою формою, а нових значень слів через асоціацію за суміжністю, подібністю або протилежністю: метонімія, метафора, антифраза; в) заміна слова іншим, семантично пов'язаним: синонімом чи словом з близьким значенням, антонімом і взагалі словом з протилежним значенням; г) заміна назви предмета, явища лише вказівкою на них (використання вказівних та неозначених займенників і займенникових прислівників; г) еліipsis; д) видозміна звукової форми слова, компонентного складу словосполучення (Тараненко, 2004, pp. 168).

У творенні евфемізмів задіяні різні лінгвістичні прийоми: аналогія (узагальнення форми відповідно до нової ситуації), видозміна (зміна форми) та запозичення (інкорпорація форми).

Функція евфемізму залежить від стратегії його використання. Уява, іронія, римування, звуконаслідування це є рушійні сили, що сприяють творенню евфемізмів, які закарбовуються в пам'яті; вони вносять в мовлення лексичну новизну. Стилістичні засоби творення евфемізмів додають їхньому значенню метафоричності. Метафоричне висловлювання евфемізму at the evening of one's days, the autumn or the winter of one's life означають метафорично старість, вони є довгими та гіперболізованими висловлюваннями.

К. Кантур стверджує, що евфемізація в умовах конкретної комунікативної ситуації зумовлена взаємодією цілої низки чинників, а саме: чинника адресанта, чинника адресата, співвідношенням рівня «мовної компетенції» учасників комунікації; референтною ситуацією; чинником контрагента і темою бесіди. Чим більша соціальна дистанція між комунікантами і чим більш офіційною є ситуація спілкування, тим більшою є ймовірність появи евфемізмів у всіх зазначених мовах (Kantur, 2012, pp. 212).

Висновки: дана розвідка засвідчила, що евфемізми володіють значним функціонально-прагматичним потенціалом. Їхнє використання допомагає уникнути непорозуміння у комунікативному дискурсі (релігійному, політичному, медійному та ін.). Використовуючи їх у мовленні, мовці можуть толерантно уникнути конфліктні ситуації та ефективно вести міжособистісну комунікацію. **Перспективою подальшого дослідження** є системний аналіз евфемізмів у молодіжному мовленні та його гендерний аспект.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Великорода В. Б. Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Львів, 2007. 268 с.
2. Кантур К. О. Аналіз механізмів антропосемічної евфемізації // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Житомир, 2012. Вип. 66. С. 210–214.
3. Мілева І. В. Евфемізація і дисфемізація у фразеотворенні говірок сходу України : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Луганськ, 2005. 235 с.
4. Постатнік М. М. Евфемізми, причини їх виникнення, особливості вживання та перекладу (на матеріалі німецької мови) // *Матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету*. Суми, 2015. Ч. 2. С. 14–15.
5. *Словник української мови: в 11 томах. Том 2, 1971. Академічний тлумачний словник (1970–1980)*. [Електронний ресурс]. URL: <http://sum.in.ua/s/> (дата звернення: 2.02.2022).
6. Ткачівська М. Р. Евфемізм або мовна дипломатія (на прикладі української мов). *Прикарпатський вісник НТШ*. 2016. № 2 (34). С. 102–111.
7. *Українська мова : енциклопедія / ред. рада: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін., 2-ге вид., Київ, 2004. 824 с.*
8. Burrige K. Political Correctness: Euphemism with Attitude // *English Today*. 1996. Vol. 12. N 3. P. 42–49.

9. Partridge A. Usage and Abusage. N. Y., 1964. 379 p.
10. Rada Roberta. Tabus und Euphemismen in der deutschen Gegenwartssprache: mit besonderer Berücksichtigung der Eigenschaften von Euphemismen. Budapest, 2001. 212 s.
11. Rowson H. A. Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. New York, 2002. 324 p.

REFERENCES:

1. Velykoroda, V. (2007). Semantychni ta funkcionalno-pragmatychni harakterystyky evfemizmv v anglijskij movi [Semantic and functional-pragmatic features of euphemisms in the English language]. *Dysertacia*. 268. [in Ukrainian]
2. Kantur, K. (2012). Analiz mehanizmv antroposemichnoi efemizacii [The analysis of the mechanisms of anthroposemic euphemism]. *Visnyk Ghytomyrskogo derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka*, 66, S. 210–214. [in Ukrainian]
3. Miljeva, I. (2005). Evfemizacija I disevfemizacija u frazetrovrenni govirok shodu Ukrainy [Euphemisation and disephemisation in the creation of people's talk in Eastern Ukraine]. *Dysertacia*. 235. [in Ukrainian]
4. Postatnik, M. (2015). Efemizmy, prychny ih vynykennya, osoblyvosti vzhyvannya ta perekladu (na materialy nimeckoji movy) [Euphemisms, the reason of their creation, peculiarities of their usage and translation]. *Materialy naukovo-teoretychnoji konferencii vykladachiv, aspirantiv, spivrobotnykiv ta studentiv gumanitarnogo fakultetu*, 2, 14–15. [in Ukrainian]
5. Slovyk Ukrainskoj movy (1971) [The dictionary of the Ukrainian language]. [in Ukrainian]
6. Tkachivska, M. (2016). Efemizmy abo movna dyplomatia (na prykladi ukrainskoj movy) [Euphemism and language diplomacy (based on the Ukrainian language)]. *Prykarpatskyi visnyk NTSH*, 2 (34), 102–111. [in Ukrainian]
7. Ukrainska mova (2004) [The Ukrainian language]. *Encyklopedia*, 824. [in Ukrainian]
8. Burrige, K. (1996). Political Correctness: Euphemism with Attitude. 12, 3, 42–49. [in English]
9. Partridge, A. (1964). Usage and Abusage. 379. [in English]
10. Rada, R. (2001) Tabus und Euphemismen in der deutschen Gegenwartssprache: mit besonderer Berücksichtigung der Eigenschaften von Euphemismen. Budapest. 212. [in German]
11. Rowson, H. (2001) Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. Dictionary, 324. [in English]